

A talentumok (Mt 105)

A kiosztás

A talentumokról szóló példabeszéd sohasem unalmas, bármelyik életszakaszunkban halljuk, mindig aktuális. A talentumokat osztó gazda maga az Úr. Minden jó felülről van, a Mennyei Atyától. Tőle ered minden és mindenki, és felé tart minden és mindenki. A Szentháromság ikonon ezért ül egyenes testtartásban, egyenes pálcával, Ő az Eredet, az Arkhé. Minden azért ered Tőle, mert a szeretet a lényege, a szeretet pedig adni akar: nem valamit, hanem önmagát. Istenünk teremtésének fő indítéka a szeretet: az egész teremtés és kinyilatkoztatás egy nagy önközlés, önátadás. Tulajdonképpen ez a misztérium, hogy Istenünk közli önmagát a létben, az ember felé, ingyenesen, szeretetből... Szerető teremtése tehát nem csak létet ad, hanem egyben kegyelmet is. A lét eleve felkent, magán hordozza a kegyelmet is. A legapróbb katicabogár létében magában hordoz valami kegyelmet. A kiosztó Atya legfőbb adománya, talentuma, önközlése maga Jézus: maga Jézus az ajtó, megmutatja, hogy az *Atyától igenis csak jó ered*. Rossz, büntetés, csapás nem ered Tőle, csak jó talentumokat oszt. Ha az Atyától eredő Jézus ilyen jónak mutatja be, ha a kereszten is a szeretet Atyjának mutatja be, akkor merhetünk bízni minden életkörülményben az Atyában, Jézus után, Jézus mintájára. Az Atya Jézusban akarja teljesen odaadni, megmutatni önmagát: *szabad az Atyát olyannak felfogni, amilyennek Jézusban mutatja önmagát*. A kérő ima idején, a kísértés, a kishitőség, a szomorúság idején jó ezt tudni. „Atyám, légy olyan, amilyennek mutattad magad Jézusban!”

Talentumokat ad, s az adás alapján megkülönbözteti szolgálait: nem egyformán ad. *De a megkülönböztetés előtt egyformán szereti őket, előtte mindegyiket szolgájának fogadja*. A megkülönböztetés előtt az egyenlőség van. Fontos a régi axióma: „az azonossal azonos módon, a különbözővel különböző módon kell bánni.” Ami az emberekben azonos, azzal azonos módon, ami az emberekben különböző, azzal különböző módon kell bánni. Azonos minden emberben a személyes méltóság. Istenünk ezt mindenkinek egyformán adja, mielőtt talentumokat ad. A személyes méltóság mindenkiben egyenlő, fokozhatatlan, nem függ a személyes szimpátiától, rokonsági foktól. A személyes méltóság megdönthetetlen alapja az ember mögött álló Isten. Minden ember azért egyenlő a személyes méltóságában, mert Isten mindenkit a maga istenképiségére teremtett, mindenki Isten gyermeke, mindenkit egyenlővé tett az emberré születő Jézus, és mindenkiért ontotta véréit. A személyes méltóság nem függ a teljesítménytől, érdemtől, büntől, feltétlen tisztelet illeti mindenki részéről. Tulajdonképpen a felebaráti szeretet alapja. Maga Jézus mondja bele magát az emberbe, amit a legkisebbeknek teszünk, Neki tesszük. Ezt a személyes méltóságot Isten adja, nem az ember. Fontos ezt kijelenteni, mert nagyon szép emberi alapjogi nyilatkozatokat, ENSZ chartákat, nizzai chartákat, alkotmányokat adunk ki (az erkölcsi szint lecsapódik a jogi szintben), de nem ezek a nyilatkozatok, alkotmányok adják a személyes méltóságot. Csak felismerik, kimondják, írásba foglalják, s amennyire sikerül, betartatják. Pusztán papírok, emberi nyilatkozatok miatt azonban nem fogják az emberek megtartani. Még az emberi alapjogok bajnokainak kikiáltott országokban is megtörténik az alapjogok megsértése. Mi tudjuk: a legsúlyosabb bűnöket mindig akkor követik el az emberrel szemben, ha lehazudják a mögötte álló Istent, és már csak az érdemeit, bőre színét, szimpátiáját nézik. Amit az ember ad, azt az ember vissza is vonhatja. Ha csak ember adná a személyes méltóságot, vissza is vonhatná, vagy csak bizonyos Übermensch-eknek, rokonoknak, bőrszínnek, felekezetnek adhatná meg. Az ember személyes méltóságát ha emberek, nyilatkozatok, papírok adnák, nem tartaná meg senki, folyamatos diszkriminációt, megkülönböztetést kellene megtapasztalnunk. Az ember mögött nem az ember áll, ezért illeti feltétlen, azaz Istennek szóló tisztelet a személyes méltóságot. Krisztus nem engedi a két kőtáblát szétszakítani. Fontos lenne mindezt meggondolni, mielőtt a különbségekről beszélünk, a különbözőképpen osztott talentumokról. Előbb Istenünk mindenkit egyenlően szeret,

nem is tud megkülönböztetően. Minden különbségtétel előtt az egyenlőség elismerése a fontos. *Túl könnyen azonosítjuk az embert a munkájával, teljesítményével, érdemeivel.* A személyes méltóság ezt tiltja: mindenki több, mint a munkája, az egészsége, a vagyona, a képességei, a haszna, a tisztelet megilleti a szegényt, a cigányt, a kómában fekvőt, a lustát, a haszontalant, a gyilkost is, az ellenszenvest is, a nem-rokont is. Az ember személyét ezért illeti tisztelet, eszközként soha nem használható, csak célja lehet a cselekvésnek (Kant). Ez nem is veszíthető el, s ha látunk hajléktalan, alkoholista, bűnöző embert, akkor tetteit elítélhetjük, tetteiért jutalmazhatjuk, börtönbe is zárhatjuk, de emberi méltóságát nem sérthetjük. A keresztényeknek kell tudni a magánéletben és a társadalmi közfelfogásban is megvédeni ezt a méltóságot: aki többet lát az emberben, az ember mögött, azt több kötelezi.

Az összes talentumot az Úr adja és kéri számon. Bár különbözőképpen osztja, *de mégis csak az összes az övé.* Nem vagyunk egyformák a képességek, élethelyzetek, felelőség tekintetében. Mindenki mindent nem csinálhat, az elosztás indítéka a fontos: a talentumok szétszórását nem a versenyszellemnek, a személyes megkülönböztetésnek, önkényes követelménynek kell tekinteni. Sokkal inkább egy *nagycsalád munkamegosztásából kell gondolkodni: az egész család érdeke, az egész család halad, ha az egyes tagok jól végzik a maguk részét.* A szolgának is érdeke, hogy az úrnak jól menjen, ha ő gazdagodik, a szolga is jól jár. Az élet megszervezéséhez a kiindulópontot nem a liberális piacgazdaságból, vagy az individuális önmegvalósításból kellene nyerni. Ez a példabeszéd a Mennyek Országáról szól! Az egész világ, az összemberiség halad, gazdagodik, ha én jól végzem a magam küldetését. Milyen fontos lenne nagyban látni, milyen fontos lenne megérteni: vagy együtt boldogulunk, vagy együtt bukunk. Boldogulni csak összefogva tudunk, jól dolgozni, imádkozni, helytállni az egészért, mindenkiért kell. A verseny célja a gazdaságban, politikában elsősorban a mindannyiunk érdeke, a közjó, az egység. A versenyzők érdeke nem a káosz, a diktatúra, hanem a jobb élet. Így minden verseny és különbözőség előtt mégiscsak az egység van. Ezt a látást a legtisztábban az evangélium tudja adni. Próbálta a „nagy egész” illúzióját a kommunizmus erőszakkal megvalósítani, ateista ideológiával. Ma mintha a másik végletben lennénk: a túlzott individualizmus elfeledi az egészet, nem nagyban gondolkodik, összemberiségben. Régen a nagy rendet, a kozmosz örök törvényeit szemlélték, az egyén, az individuum csak másodlagosan számított. Mára túlzottan az egyén számít, a nagy rend, az egész széttörött. Ma az „egy nagy igazság” helyett a „mindenki igazáról” beszélünk, az egy nagy erkölcs helyett a mindenki „saját erkölcséről” beszélünk. Ma az igazság, az erkölcs relativizmusa dül, ez a relativizmus diktatúrája (II. János Pál). Aki mer egy igazságról, egy emberiségről, egy erkölcsről beszélni, az ma a totalitarizmus gyanúját vonja magára. Az egyház erkölcsi tanítása miatt rendszeresen megkapja ezt a vádat, „nem elég toleráns, plurális”. Nem gondolják meg a vádlók, hogy nem lehet egyszerre igaza a szexuális erőszakot elkövetőnek és az áldozatnak is. Lehetek erőszakos, ha az én igazam, lelkiismeretem ezt tartja jónak? Az igazság és az erkölcs relativizmusa az élet káoszát okozná. A pluralizmusnak, a toleranciának megvan a maga legitim helye, de nincs helye a legsúlyosabb dolgokban. A talentumokat osztó Atya az egészet képviseli, az egész haladása az érdeke, s az egészről kér majd számot.

A kiosztó Úr az azonosság után elismeri a különbözőséget. A kiosztást érthetjük személyes szinten, jelentheti a személyes adottságokat, karizmákat. *A szeretet az alapvető elfogadás után tud megkülönböztetni.* Nem ugyanazt várja el diktatórikus módon mindenkitől, hanem atyai, pedagógus, baráti módon tud megkülönböztetni. Mindenkinek a rátermettsége szerint ad a gazda talentumot. Az okos megkülönböztetés mindenkinek azt adja, ami neki jár, oda állítja, ahol a legjobb, annyit vár el, amennyi reális. Éppen az lenne az igazságtalan, ha mindenkitől ugyanazt várná el, ha a matematika szintjén osztana, s nem a személyesség szintjén. Aki szeret, személyesen vesz engem igénybe. A perszonalizmus több, mint a matematika. Az alulkövetelő elvárás nem visz előre, a túlkövetelő megnyomorít. Ezért nagyon nehéz szülőnek, pedagógusnak, lelkipásztornak, vezető beosztásúnak lenni. Ahol az ember a helyén van, ott nagyon termékeny, ott az egész is jól halad. Ha nincsenek helyükön az egyének, akkor egyesek az alulköveteltségben felszínessé, cinikussá, megkeseredetté válnak, mások a túlkövetelésben megnyomorodnak, felőrlődnek – és az egész sem halad előbbre.

Megkülönböztetni az tud, aki szeret, *s ha szeret, akkor engedem, hogy megismerjen* – és a reális helyemre kerüljek, elfogadom az általa kiosztott talentumot. Ha nem szeret, akkor diktál, én színészkedem – s a hazugság alapján az egész nem halad. A különbözőség elismerésének tehát van legitimitása, nem szabad a keresztényeknek a ló túlsó oldalára esni az egyenlősdiben. Jogos a megkülönböztetés a szeretet fokozatában (házastárs, család, rokon, barát, keresztény, felebarát), jogos a munkában (vezető, beosztott), jogos a képességekben, a fizetésben, de jogos a büntető törvényben is.

A talentumok szimbolikusan jelenthetik a pénzt, az egyes országok gazdagságát, ásványi kincseit, ivóvizét. Minden jó felülről van, s mindenről el kell majd számolni. A globalizáció folyamatában nincs alternatíva: vagy összefog az összemberiség, s együtt sikerül humánusabb életet élni, vagy háborúk fognak folyni az olajért, vízért, földért. A talentumok jelenthetnek szellemi kincseket is: a tudást, a kultúrát, a demokráciát, a hitet. Jelentheti az öreg kontinens, Európa szellemi kincseit. Akinek sok adatott, attól sokat várnak el, tudnia kell elitnek lenni, s élni a talentumaival.

Órigenész szerint a talentumok Isten szavának megértési szintjét jelentik. Az 5 talentumos az Írás szellemi színvonalát érti meg, a 2 talentumos részben betű szerint gondolkodik, részben szellemileg, az 1 talentumos a betűhöz ragaszkodik. Milyen elbűvölő tud lenni, amikor fokozatosan felemelkedünk a betűtől-korszellemtől az Isten dobogó szívéig, s értjük-megpillantjuk, hogyan is „gondolkodik” az élő Isten. Az élő akarat megértése a cél. Még ha nem is járok ott, meghívó célként lebeghet a szemem előtt, s nem hagy nyugton, mint tövis a húsban. Ezért lesz a teológus egy életen át tőprengő.

A munka

Mennyire vagyok én képes? Két súlyos végletbe eshet az ember, aminek a vége mindig élethazugság, és ezért súlyos tragédia. Az egyik véglet állandóan álmokat kerget, illúziókat ápol önmagáról és lehetőségeiről. A legjobb erőit az álom kergetésébe veti be, s emiatt elfeledi a jelen örömeit és kötelességeit. Talán teljesen téves pályát céloz meg, ahol eleve csak gyenge lehet, s a vége a cinizmus, kiábrándultság, depresszió lesz. Irreálisan házasodik, aminek a vége kiábrándulás lesz. Az élethez meseszerű elvárásokkal közeledik, a politikai pártok felé messiási elvárásokat dédelget. Szakmai előmeneteléről rózsaszínűen álmodik, de reálisan alkalmatlan a nagyobbra. Az álmok, a tervek, a célok fontosak, de a megnyomorító illúziók életellenesek. A másik véglet is bénító: amikor valaki keveset képzel magáról, a helyzetről, a lehetőségekről. Ál-keresztény szerénységgel a lécet túlzottan alulra teszi. A képességek és lehetőségek reális felméréshez elengedhetetlen az ész munkája, talán szakemberek segítsége, mások tanácsa. Egyszer egy személyes imámban értettem meg: hogy a lécet nehogy túl alulra tegyünk, a keresztire feszített Krisztust kell szemlélni. *Az igényességi szintünket a keresztire feszített Jézushoz kell igazítanunk, mintha mondaná: „Én vérzek a kereszten, te mit csinálsz?”* Ha belegondolunk a vérző Krisztus helyzetébe, sebeinek örök vérzésébe, akkor gyakran elszégyenülünk: én igen langyosan, közepszerűen, elszántság nélkül dolgozom. Kitől várjon el Jézus sokat, ha nem tőlünk? Aki az igényességi szintjét a keresztire feszített Jézushoz állítja be, az akkor is jól fog dolgozni, ha a főnöke nem áll a háta mögött, ha nem fizetik úgy meg, nem hálálják meg, ha megkopik a munkában az egészsége. A mai munkamorállal éppen az a baj, hogy az átlaggondolkodáshoz, a fizetéshez, az ellenőrzéshez, a hálához, a szenvedésmentességhez állítjuk be. Pedig Krisztus ott van minden tanterem utolsó padjában, minden kórteremben, kereskedelmei egységben. Az igényességi szintünket a munkában nem a jelenlévő igazgatóhoz, ellenőrhöz, hálás ügyfélhez kellene igazítani, hanem a kereszten vérző Krisztushoz. Ő motiváltságot, pszichés energiát, elszántságot, vigasztalást ad.

Akik a legtöbbet kapták, akikre többet bíztak, azok alkotják az *elitet*. Elit, vezetők, előjárók mindenütt vannak, bárhogya is hívják őket. Az élet minden téren (munka, családok, művészet, vallás, erkölcs) úgy működik, hogy van egy nagy tömeg, akik átlagos színvonalon élnek, dolgoznak,

szeretnek, hisznek – és van egy kis elit, akik ettől jobban. A tömeg persze a legjobbakat megveti, strébernek csúfolja, nem érti, különcként tartja, olykor bántja. Aztán a legjobbak lassan meggyőzik az átlagot, így az átlag följebb emelkedik, ám ekkor már a háttérben új elitek keletkeznek, akik aztán még előrébb húzzák a tömeget. Elitnek lenni, akikre sokat bíztak, ezért nem beképzeltséget jelent, nem kaszt-tudatot, felsőbbrendű mentalitást, hanem szolgálatot, különiséget, megszállottságot. *Ha az elit jó, ha azok, akikre sokat bíztak, jól végzik dolgukat, helytállnak, vállukon tudják vinni a sokat, akkor az jó a tömegnek.* Ha az elit rohadt, lusta, önző, bűnös, akkor jaj a többieknek. Ezért fájó Magyarországon az írástudók árulása. Talán Pál ezért óv, hogy ne akarjanak sokan lenni tanítók. Aki mégis sokat kapott, nem szerénykedhet, nem bújhat a magánszférába, az összjólét, a közösség várja. Adottságainknak mindig van szociális, társadalmi vonzata is. Senki sem él önmagának. Elitnek lenni hivatás, elszántság: nem hasonlíthatja magát a kevesebb talentumozhoz, az átlaghoz, neki a színvonal magasabb kell hogy legyen. Elitnek lenni azért is nehéz, mert emberekre is hatni kell, emberekkel is dolgozni kell. Emberre hatni, nevelni, motiválni pedig a legnehezebb. Az elit nem bújhat el ez elől a nagy felelőség elől, mert akkor kerülnek a középszerűek, a 2 talentumosok vezető pozícióba. Az elit saját magára húzhatja a vizes lepedőt: az lesz a büntetése, attól fog szenvedni, hogy középszerűek osztják be, teszik lehetetlenné a közjót, és benne az ő életét is (Platón). Sok középszerű nem a maga törtetéséből jut magas pozícióba, vezető szerepbe, hanem az elit kényelmessége, hanyagsága, szerénykedése miatt. Érdekes történelmi felvetés, hogy a marxizmus nem aratott volna ilyen durván, ha a keresztény elit nem vonul ki a politika és munkások világából. Mások szerint az egész XX. század az értelmiség, az elit bűne...

A 2 talentumos hitessége ott kezdődik, hogy elfogadja magát ilyennek: neki ennyi adatott, erre alkalmas, itt a helye. A világban a legtöbb bajt és bosszúságot azok okozzák, akik nem a helyükön vannak, azt csinálják, amihez nem értenek. A tudományban a legtöbb gondot a féltudósok okozták, az egyházban az alig imádkozó teológusok, a politikában az embertelen szakemberek, a nemzet életében a magyartalan érdekeket képviselők. Nagy bűnük, ha visszatartják a 10 talentumosokat, ha bitorolnak pozíciót, munkakört, hatalmat, ha fő hangadók. Miattuk érezhető egy ördögi sugallat: mehetne jobban ez az egész család, szakma, egyház, ország, de nem megy... Ha viszont valaki elfogadja a maga helyét, adottságait, küldetését, az nagyon hiteles tud lenni. Megszégyenítően pontos tud lenni egy vízszelző, jó kedvű egy sofőr, a nagycsaládot összetartó egy egyedül élő. Hős és zseni, szakember és bástya tud lenni, aki a maga várában úr, a maga helyén elfogadja küldetését. Izgalmas módon van egy közvetítő szerepük is az 1 talentumosok felé. A 10 talentumos okosság, elvei nehezen jutnak el a földszintig, közvetítőkre mindenütt szükség van. Pl. az Anonim Alkoholistáknál jó eredményeket érnek el a gyógyult alkoholisták, szavuk többet ér a társaik felkarolásában, mint az egyetemről kikerült pszichológusé. Egy hívő apa börtje többet érhet, mint a hittanórán megtanult aszketikus teológia. Egy tapasztalt szakember életszerűbb lehet, mint egy egyetemi professzor eszmefuttatása. Közvetítő szerepük hivatás: ráutaltak a 10 talentumosok elvi tudására, többletére, de felelősek az 1 talentumosért.

Meglepő a harmadik szolga eredménye. Miért teljesített olyan keveset? A számonkérésnél derül ki a hangnemből: szinte vádló, ellenséges az Úr felé. Nem értette meg az Úr bizalmát, milyen kitüntetés, hogy neki dolgozhatnak! Aki magán érzi Krisztus bizalmát, az jobban dolgozik, megtiszteltetésnek érzi, hogy a munkatársa lehet! Milyen sokat kérjük liturgikus imádságban, hogy tekintsen ránk: nem rendőri, ellenőrző, szigorú tekintetét, hanem éppen biztató, erőt adó, végső soron teremtő tekintetét kérjük! A másik két szolga azért teljesít jobban, mert a szeretet, a megtiszteltetés motiválja. A félelem, a harag, a düh megbénít. *Szeretve mindannyian jobban dolgozunk.* Fontos lenne érezni Istenünk szeretetét: azért állított ide, mert most itt kell az Ő munkatársának lennem, itt kell az Ő szeretetét és intelligenciáját közvetítenem. Aki ezt felfogja, annak a számára nincs „Isten háta mögötti falu”, „szerencsétlen cigány gyerek”, „méltatlan WC-pucolás”. *A munkahely ekkor válik az üdvösség helyévé.* Milyen sokan felejtik el, hogy az iskola, a műhely, a konyha, az üzlet, azaz a munkahelye az egyben az üdvössége helye. A számonkérés idején először a családukról kell számot adnunk, a leginkább értük vagyunk felelősek, de utána

arról, amivel a legtöbb időt eltöltöttük: azaz a munkánkról. A munka sajnos pénzkereset lett, elveszett belőle többnyire az öröm, az önmegvalósítás, sokaknál az „igazi saját élete” a munkaidő után történik. A modern munkamegosztás futószalag-munkahelyein nagyon nehéz az üdvösségre gondolni, pedig az emberin túl az isteni motiváció a fontos: ahol vagyunk, a Tekintet rajtunk van, hogy motiváljon. Szeretve jobban dolgozunk.

Itt derül ki, hogy *ez a történet nem a teljesítményről szól, hanem a teljesítmény lehetőségei feltételéről: a bizalomról ill. a szorongásról!* Az Úr bizalma megtisztel, felemel, motivál, a tőle való félelem megbénít. Meglepő, de hatásos motivációt, erőt tud adni a félelem, a harag, a versenyszellem, a kisebbségi komplexus is. A saját életéből tudja ezt mindenki. Az ilyen háttérből született eredmények azonban mindig sárosak. Nem érezni rajtuk a szeretet balzsamát, engem sem tesz az eredmény olyan boldoggá. Lehet, hogy mennyiségileg sokat ér el az illető, de a számla végső összege mégis kevés lesz: Isten nem marxista, aki a mennyiséget nézi, hanem a szív minőségét. Nem éri meg neki és nekem, ha sokat teljesítek is, de közben rámegy a szívem, a családom, az emberségem. Az igazi eredményhez a szeretet motivációja kell. Az egész történet végső soron az istenképről szól: akiknek jó istenképük van, jól élnek, akiknek pedig beteg istenképük van, rosszul fognak élni. Olyan Istenünk van, aki már eleve szeret, előbb szeret, a szívet nézi, nem a teljesítményt. Akiben lehet bízni, sőt, *olyan Istenünk van, akinél lehet tévedni, hibázni:* egy talentummal bánni igenis kockázatos, a pénz mindig kockázatos. Az első két szolga azért ér el jó eredményt, mert mer kockáztatni, érzi a bizalmat. A harmadik pedig fél kockáztatni, mert az istenképe egy kegyetlen, számonkérő, mindenütt arató arcot takar, olyan istent, akinél nem lehet hibázni. A büntetése az lesz, hogy kivetik a sötétségre, ahol fogcsikorgatás, félelem, lesz. *Az ilyen ember sajnos máris itt él: egész élete félelem, fogcsikorgatás, az igaz Isten hiányának sötétsége.* Már önmagát vetette a külső sötétségbe – már most! A félelem nagyon mélyen dolgozik bennünk. János Pál pápa olyan sokat mondta: „Ne féljetek!” Miért mondta? Bizony mélyen és lappangóan, de dolgozik a félelem. A félelem a másiktól, a fiattól, a jobbtól, az újtól, az időtől, a bajtól... A félelem mindig rossz tanácsot ad, szétforgácsol, nem pedig egyesít; ellenfélle tesz, nem pedig munkatárssá. Számomra igen felszabadító volt egyszer egy biztosító szakember embersége: összetörtem az autót, félve mentem a biztosítóhoz a nagy kárral, s ő azzal a természetességgel fogadott: „Mindenkinek hibázik, semmi baj, azért vagyunk, hogy ilyenkor segítsünk.” Különösen a lelkiismeretes, mélyen keresztény, feltétlen becsületességre, pontosságra törekvő embereknek fontos tudatosítani: olyan Atyánk van, akinél hibázhatunk. Nem bátorítás ez a bűnre, hanem bátorítás a lépésre, a vállalkozásra, a kockázat felvállalására. Aki fél a hibázástól, mindent elveszt: az 1 talentumot elveszti, őt magát kivetik. Nem vagyunk istenek, így az emberi lét kockázatos, ám az mer lépni a ködben, aki már túl van a kérlelhetetlen istenképen. A keresztény élet nem egy minden oldalról bebiztosított élet, hanem kreatív szeretetre vagyunk meghívottak. Ha a történetben lenne egy negyedik szolga, aki a kapott talentummal kereskedett, fáradt, de veszített, biztosak lehetünk benne, hogy nem kapott volna olyan szigorú szavakat, mint a semmittevő. Keresztényként nem lenne szabad félnünk. Szabad sírni, de az egyházban nem szabad félni.

Ez a történet a bizalomról szól. Onnan is kiderül ez, hogy *a harmadik szolgát a számonkérésnél nem „lustának” nevezi, hanem „gonosznak”.* A lustaság, figyelmetlenség, haszontalanság már csak következmény: az igazi baj a félelem, a bizalom hiánya. Gonosz, mert nincs tekintettel a bizalmat adó Úrra, gonosz, mert nincs tekintettel az egészre, a többiekre, gonosz, mert így önmagát is elherdálja. Aki durván figyelmetlen, lusta, közömbös, az nem egyszerűen figyelmetlen, lusta és közömbös, hanem alapvetően szeretetlen, azaz gonosz. A félelem, a gonoszság pedig rossz tanácsadó. A „gonosz” jelzőt a bűnözőknek tartjuk fenn, mi „csak” lusták, figyelmetlenek vagyunk – véljük magunkról. Pedig a súlyos szeretetlenségemet ha mélyen meggondolom, a szereteteim egyetlen drága életét, a magam lehetőségeit, a rámbízottakért való felelősséget, akkor talán olyan súlyos szeretetlenséget fedezek fel mélyebb indítékként, ami nincs olyan távol a gonoszságtól. Nehéz bevallani magamnak, hogy egyes területeken a lustaságom, igénytelenségem egyenesen gonoszság.

A számonkérés

Az *egyéni* munkát kéri számon az úr. Nem kéri számon az ügyesektől, hogy miért nem segítettek a gyengébbnek. Ha egy család, munkahely, ország, egyház, emberiség boldogulni akar, biztosan össze kell fognunk. Ennek nincs alternatívája, a globalizáció is világosan ezt mutatja. A példabeszéd most talán nem ezt akarja hangsúlyozni, hanem az egyéni pótolhatatlan helytállást. Pilinszky sajnálkozik azon, hogy a több talentumos miért nem segít a többinek, az okos szüzek miért nem adnak olajt a balgáknak. Pedig ezek a történetek inkább a pótolhatatlan, átháríthatatlan egyéni helytállásról szólnak. *Helyettem senki nem élheti az életem*. Segíthetnek mások, adhatnak tanácsokat, de helyettem a gyógyszert nem veheti be senki, helyettem nem szeretheti a házastársam senki, helyettem nem lehet imádkozni. Az összefogás, együttműködés előfeltétele az egyéni őszinte hozzáállás, egyéni munka. Összefogni, összeadni azt lehet, ami van, bármennyi is az. A túlhangsúlyozott kollektívizmus, kommunizmus pont ezt akarta feledtetni, s a magántulajdont, a magánkezdeményezést, a magánfelelősséget csírájában megölni – az egész pedig a részekből áll össze.

A történet végén a jól teljesítők büszkén mutatják eredményeiket. Tudnunk kellene büszkének lenni. Nem egy beképzelt gögöt hiányolok magunkból, hanem az őszinte, tisztességes büszkeséget. A papok mintha túlzottan meghajlítanak az emberek hátát: sokat beszélünk a bűnről, az elégedetlenségről, a megtérés szükségességéről, lemaradásaink pótlásáról. Fő téma lett ezért a bűnbánat, az alázat, a megtérés, megújulás. Nem elég azonban csak ezt az oldalt hangsúlyozni. Tudni kell örülni annak, ami van, dicsérni azt, amit elértünk, büszkének is lenni. A prédikáció, erkölcsi nevelés, pedagógiai munka közben ha nem csak sulykolunk, hanem dicsérünk is, akkor az ugyanolyan fontos. *A büszkeség tartást ad, örömet az elért fölött, kedvet a következő lépéshez, önbizalmat és önbecsülést*. Tudni kell meglátni azt is, ahogy a Gazda örül az átadott 10 és 4 talentumnak, ahogy Krisztus örvendez életvitelem, családom, munkám, hitem fölött. Öröm, dicséret, büszkeség nélkül nem megy. „Menj be urad örömébe!” Valahányszor dicsérjük a híveket, a hittanosokat, a munkatársakat, hirtelen megváltozik a légkör, kedvező körülményt teremt a következő lépésfokhoz.

A történetben egy fokozatot is látunk: „Kicsiben hű voltál, sokat bízik rád!” Ahol fontos dolgok dőlnek el, ahol az emberi életet súlyosan tudjuk befolyásolni, ahol hosszú távon eldőlnek jövők, ott a lehető legérettebb személyeknek kell a döntések súlyát felvállalni. Erre senki sem születik, erre fokozatosan készülünk, a kisebb próbákon edződünk. Merni kell önmagunkat is figyelni, kipróbálni, mi megy jól, hol vállalhatok többet – és hol kell kevesebb felelősséget vállalnom. Az élet *fokozatait* nem lehet büntetlenül átugrani. Túl fontos pozíciókba ezért jobb az idős ember, aki már kicsikben sokat bizonyított, aki már temetett eleget. Politikusainkon is érezni: a fiatal többet kockáztat, nem érzi a szülés és a temetés súlyát, ezért az élet súlyát sem, még csak fiú, de nem atya. A fiatalnak helye ott van, ahol képzettsége, szaktudása, frissessége érvényesülhet, de a nagy felelősséghez élni kell, s az életet, élettapasztalatot, az érést nem lehet pusztán elolvasni. Azt le kell élni. A nevelésben ennek súlyos üzenete van: egy fiatal fakadt ki, amikor a szexuális döntésről, a pályaválasztás, a hitbeli döntés választásáról volt szó. „Atya, nekünk nem kell dönteni soha semmiben, hogyan fogunk tudni jól dönteni fiatalon ilyen súlyos területeken?” Ha nem tanulja meg a fiatal a kicsiben hünek lenni, akkor éretlenül kerül oda, ahol már nagy dolgokban kell dönteni. Már kisgyerekkortól hagyni kell dönteni és döntésében hünek lenni. Nem más ez, mint a sokat hangsúlyozott szubszidiaritás.

Az elszámolásnál aztán az eredmények *egymás előtt derülnek ki*. Talán külön utakon dolgoztak, de a számonkérés egymás előtt történik. Milyen öröm és büszkeség lesz látni, hogy gyerekeimet sikerült jól nevelni, a házastársam fejlődött mellettem, a munkatársaim haladtak mellettem. Fogunk tudni örülni egymás örömének is. De kudarcainkat is be kell vallani egymás előtt. A bűnt mindannyian rejtegetjük, nem félünk titokban vétkezni. Ez a kiderülés egy *visszatartó erő*: ki fog derülni szexuális hűtlenségem a házastársam előtt, becsstelenségem a fiam előtt, lopásom

a bizalmas társaim előtt, álnokságom a barátaim előtt. Ennek visszatartó erejét kár lenne feledni a kísértés szituációiban. Az igazság előre képes nevelni, a bűntől eltéríteni.

A történet végén kiderül, amit már az elején is tudnunk kellene: *minden az Úr*. Minden haszon és kár, öröm és fáradtság. A szolgák nem tulajdonosai a talentumoknak, hanem csak sáfárai. A máséval kell dolgozniuk. A modern birtokló embernek jól meg kell szivlelnie: mindent itt hagyunk, csak a jó tetteiket visszük magunkkal. Az egész világ csak nyersanyag a szívünk kiműveléséhez. A képességeim, a javaim, a pénzem, az időm, a testem, a munkám – mind alkalom arra, hogy jót tegyek, szeressek. Főleg nem a mienk a házastársunk, a gyerekeink, a ránk bízott emberek. Vajon fejlődnek-e mellettünk, haladnak-e, jó-e nekik, hogy ránk bízta őket az Úr? A házastársunkat útítársnak kaptuk, a gyerekeket pedig csak kölcsönbe. Drága kincsei ők az Úrnak, az Urat kellene látnom mögöttük. És ilyennek látjuk az egész önmagunkat: az önmegvalósítás a beképzelt ember mítosza. Még a létünket sem magunknak köszönhetjük, minden gögös önmegvalósítást már létünk indulása áthúz: a létet kapjuk, nem mi döntjük el, hol, kikhez, mikor akarunk megszületni. Az igazi identitás nem az egoizmus, hanem a szolgálat. A harmadik szolga félti önmagát, a sikerét, ezért elássa a talentumot. Elássa, mint egy halottat. Előre jelzi, mivé fog válni egója: ő maga is halott lesz, ha nem szolgál. Talán gazdag, egészséges, híres, fényes egója lesz, kudarcoktól mentes, de halott.

A harmadik szolga magyarázkodása szálnalmas. Szinte visszadobja a felelősséget, a sikertelenséget az Úrra: „tudom, hogy szigorú vagy”. Még az egyszerű bocsánat is többet érne, mint a sértő magyarázkodás. Igen nehéz a hibáinkat egy kudarcban beismerni. Az emberi psziché azonnal bűnbakot keres: hibás a világ, a neveltetésem, a kormány, a házastársam, a munkahelye, és főleg Isten. A kudarcból kifaroló, hátráló ember sárdobálása ez. Pedig tudhatná, hogy segítség csak ezektől jön, pont őket nem kellene sárral dobálni. A gyógyulást, az előbbre lépést sohasem segíti a hártás: a gyógyulás első lépése mindig a beismerés. Egy kudarc oka általában komplex, beismerni és megbánni a magunk részét kell, nem a másokét. A magam beismerése és megbánás talán elindíthatja másokban is ugyanezt. Ezért fontos a szentgyónás kegyelme minden talpra álláshoz.

Bár magyarázkodása sértő az Úrra, Ő mégis számon kér: „Még ha úgy tudtad, hogy szigorú vagyok is, akkor is legalább a pénzváltóknál egy minimális hasznot hoznod kellett volna”. Még ha ilyen rossz is az istenképed, ilyen nyomasztó, szorongásteljes, akkor is valamit kellett volna tenned. Isten a kis haszonnak, a kis lépésnek is úgy tud örülni! Neki fontos a 99 igaz, de nagyon kedves a 100. elveszett is. *Szívbemarkoló biztatás ez azoknak, akiknek bármilyen ok miatt is már csak kis termésre van kilátásuk, csak keveset hoznak*: az ő eredményeik is fontosak Istenünknek. Akár elvált, alkoholista, megkeseredett, függő, szenvedélybeteg, becstelen, elítélt, súlyos beteg is – fontos Istenünknek a kis lépés is. Biztatás ez a visszacsúszás ellenére is, az elesés ellenére is. Nem kell öngyilkosnak, cinikusnak, depressziósnak lenni, nem kell feladni. Még ha saját maga vagy mások bűnei, mulasztásai, gonoszságai, neveltetése is a hibás, „még ha rossznak képzelsz is”, akkor is érdemes élni a kis eredményért. Az elesettől, a téves istenképpel rendelkezőtől, a hajléktalantól, a rosszul neveltől nem lehet ugyanazt elvárni. Biztatás, hogy merjenek segítséget kérni: „ha neked nem megy, menj a pénzváltókhoz”. Nem szégyen segítséget kérni, nagyobb szégyen elbukni. Bízhatjuk magunkat olykor a lelki vezetőre, orvosra, terapeutára, barátira, testvérré. Van-e segítőm, kontrollszemélyem, és vagyok én ugyanez valakinek?

A történet sorai között meghallhatjuk a nagypéntekre készülő Krisztus gondolatát is: az Úr talán nem mutatta meg eléggé jóságos arcát, hogy még mindig van, aki fél tőle, akit megbénít a rossz kép. Isten bármennyire igyekezett az Ószövetségben, mégis távoli maradt, akinek nem szabad kimondani a nevét, aki a teremtés és történelem hatalmas Ura, aki a népeket vaspálcával Kormányzó, aki láthatatlan, rettenetes. Isten minden jóságos tette, gondviselése, szabadítása mégiscsak közvetett marad, mégis maradt szorongás, ismeretlenség. A szakadékot át kell lépni Isten és ember között, s ezt Istennek kell kezdeni. Ez Jézus Krisztus küldetése. Sőt, nem is elég pusztán emberré válni, hanem *Isten szerető szívét a lehető legegységértelműbben meg kell mutatni, hogy mindenki számára világos legyen*. Hol mutassa meg Krisztus, hogy milyen szerető az Úr? A

szerepet ott kell megmutatni, ahol a legnagyobb a gyűlölet. Nem a boldog napokon kell megmutatnom, mennyire szeretem a házastársam, hanem amikor feszültség van, amikor bántjuk egymást, amikor nehéz szeretni. Isten a legnagyobb gyűlöletben, amikor bántjuk, akkor akarja megmutatni, hogy még akkor is szeret, megfeszített karokkal is imádkozik. Ki tudja, az Úr mit tehetett volna, hogy egy szolgában ilyen félelemteljes kép ne alakuljon ki, s emiatt ne hibázza el az életét. Krisztus tudja a példabeszéd végén, tudata mélyén: meg kell mutatnia Isten igazi arcát, hogy jól élhessünk. Az egész nagypéntek értünk volt, hogy jobban éljünk: „Én vérzek a kereszten, te mit csinálsz?”